

TÜRKİYE - FAS STRATEJİK DİYALOĞU

“Düşünce Diplomasisi:
Yeni Dünya Yeni Ufuklar”

Moroccan
Center for Strategic Studies
Centre Marocain des Etudes Stratégiques

TASAM
TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
tasam.org

TASAMWORLD
AKADEMİ VE İNOVASYON GRUBU
tasamworld.org

TÜRKİYE - FAS STRATEJİK DİYALOĞU

VİZYON BELGESİ (TASLAK)

TÜRKİYE - FAS STRATEJİK DİYALOĞU

“Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar”

(Türkiye - Fas)

Dünyadaki temel trendlere bakıldığında “toprak ve makineyi” takiben “bilgi ve bilgiye dayalı ürünler” temelli yeni ekonomi çağında küresel rekabet “mikro-milliyetçilik”, “entegrasyon” ve “öngörülemezlik” üzerinden gelişmekte, hayatın ve devletin yeni doğasını belirleyen meydan okumaların; “kaynak ve paylaşım krizi”, “üretim-tüketim-büyüme” formülünün sürdürülemezliği, Çin kaldıracı ile “orta sınıfın tasfiyesi”, “enerji, su ve gıda güvensizliği”, hayatın her alanında “4. boyuta geçiş”, “işgücünde insan kaynağının tasfiyesi”, değişen devlet doğası ve beklenti yönetimi temelinde “sert güçten yumuşak ve akıllı güce geçiş” olduğu temel referanslar olarak şekillenmektedir.

Tüm bu temel parametreler içerisinde, teknolojideki dönüşümler; yapay zeka, sanal/artırılmış gerçeklik ve mobilite merkezli gelişerek tüm insan hayatını ve doğasını değiştirmeye adaydır. “Endüstri 4,0” ve “Toplum 5,0” kavramlarının dünyanın dönüşümünü endüstri ve toplum boyutları ile yönetmek açısından önemli başlıklar olduğu aşikârdır. Bir diğer etken de Çin’in dünya sahnesinde her geçen gün etkinleşmeye başlamasıyla oluşturduğu türbülanstır. Yeni İpek Yolu projesi “Kuşak ve Yol”; hem karadan hem denizden yüzde fazla ülkeyi ilgilendiren bir küresel entegrasyon projesi olarak şekillenmekte, iktisadi pastanın dağılımını kalıcı olarak değiştirmektedir. Orta sınıfı olmayan ülkelerde, otoriter rejimler ya da kaos, iki seçenek olarak önümüzde durmaktadır. Bölgesel ve küresel güvenlik anlamındaki iş bölümünün nasıl yapılacağı ve bedellerinin nasıl paylaşılacağı da önümüzdeki dönemin tartışma konuları olmaya adaydır.

Güvenlik üzerinden yeni ittifakların gelişmesi ise başat ülkelerin aldıkları risklerden ve inisiyatiflerden okunabilmektedir. Mülkiyet ve güç kavramlarının niteliği ile iş modeli tarihsel olarak değişmektedir. “Başarıda Başarısızlık” sendromu yaşayan AB’nin geleceğini; Brexit sonrası Batı’da yeniden canlanan kamplaşmanın sonuçları belirleyecektir. Tüm bu gelişmelerle birlikte, “Güvenliğin Ekosistemi”, hukukuyla birlikte değişmektedir. “Güvenlik - Demokrasi” ikilemini bundan sonra çok daha fazla yaşanacaktır. Çünkü orta sınıfı eriyen ve güvenlik eksenini sofistike bir zemine kayan ülkelerde demokrasinin yaşatılması zordur. “Güvenlik bize otoriter rejimler mi getirecek” sorusunun daha fazla tartışılması gerekmektedir.

Türkiye; 84 milyonluk nüfusu, gelişerek büyüyen ekonomisi ve Afro-Avrasya ana kıtası ortasındaki jeostratejik konumu ile öne çıkmaktadır. Avrupa, Karadeniz, Kafkaslar, Asya, Orta Doğu ve Afrika ülkeleri ile arasındaki tarihî, siyasi ve kültürel bağları, Birleşmiş Milletler başta olmak üzere uluslararası alanda yükselen aktivitesi, NATO, AGIT ve CICA gibi örgütlerin önemli üyelerinden olması ve son dönemde geliştirdiği aktif dış politikası ile küresel platformda önemi gittikçe artan bir aktör hâline gelmiştir.

TÜRKİYE - FAS STRATEJİK DİYALOĞU

Fas ise Avrupa'yı Afrika'ya, Akdeniz'i Atlas Okyanusu'na bağlayan bölgedeki stratejik konumu, Arap Birliği'nin önde gelen üyelerinden biri olması, İslam dünyası ve Afrika düzeyinde göz ardı edilemez bir aktör oluşu, Avrupa ile ilişkileri, 36 milyona yakın dinamik nüfusu, 110,8 milyar dolarlık GSMH'sı (2017), coğrafi çeşitliliği sayesinde aktif nüfusun büyük bölümünü istihdam eden tarım ve balıkçılık sektörü, turizm ve insan kaynakları açısından sahip olduğu ekonomik potansiyeli, doğal kaynakları, uluslararası örgütlerdeki aktivitesi ile dünyanın dikkatini üzerine çeken bir ülke görünümündedir.

Türkiye ve Fas arasındaki diplomatik ilişkiler, Fas'ın bağımsızlığını kazanmasını takiben 17 Nisan 1956 yılında iki ülke Hükümetleri tarafından aynı gün yapılan ortak açıklamayla tesis edilmiştir. Fas'ın, Osmanlı Devleti'yle olan ilişkileri, iki ülke arasındaki ilişkilerin tarihten kaynaklanan alınganlıklar ve önyargılardan arınmış sağlam temeller üzerinde oturmasını sağlamaktadır. Her iki ülkenin stratejik konumları, ekonomik ve siyasi potansiyelleri, İslam âleminin önemli üyeleri olmaları, Batı ile Doğu, Hıristiyan ile Müslüman dünyaları arasında köprü teşkil etmeleri iki ülkeyi stratejik iş birliğine ve ortaklığa yönlendirmektedir.

Fas için Türkiye, Avrasya ana kıtası için bir çıkış kapısıdır. Fas ise Türkiye'nin İslam dünyası, Orta Doğu, Afrika ve hatta Avrupa ülkeleri ile ilişkilerinde göz ardı etmemesi gereken bir ülkedir. Türkiye Fas'ı siyasi, ekonomik, kültürel ve güvenlik ile ilgili alanlarda karşılıklı ilişkilerin güçlendirilmesi gereken bir partner olarak görmektedir. İki ülkenin Bölge meselelerine bakışları aynı yöndedir. Siyasi ve kültürel ilişkileri yüzlerce yıllık tarihî temele sahip olan Fas ve Türkiye bu alanlarda yakın ilişkiler kurmuşlardır. Türkiye ve Fas ikili işbirliğinin yanı sıra, üye oldukları BM ve uzman kuruluşları, İİT, Akdeniz için Birlik (AİB) gibi uluslararası/bölgesel örgütler çerçevesinde işbirliğini sürdürmektedir. İki ülkenin yakın ilişkileri son dönem üst düzey ziyaretlere de yansımaktadır.

Yabancı ülkelerin Afro-Avrasya üzerindeki son 3 asırlık politikaları iki ülke arasındaki ilişkilerin derinleşmesini engellemiştir. Akdeniz'in önemli iki ülkesi konumunda bulunan Fas ve Türkiye'nin bölgesel ve küresel barış ve refah için daha geniş ve derin iş birliğine gitmeleri büyük bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki ülkenin Avrupa ile doğrudan coğrafi bağlantıya sahip olması, demokratik ve siyasi reformlar konusunda aldıkları mesafeler iki ülke arasındaki ilişkileri geliştirmenin temeli olarak görülmelidir. Avrupa Birliği ve NATO ile ilişkilerin seyri gibi konularda Türkiye ve Fas'ın dış politikalarını koordine etmeleri stratejik ortaklık geliştirmeleri her iki ülkenin ortak çıkarları gereğidir.

Fas ile Türkiye arasında ekonomi alanında ikili ilişkiler sürekli olarak gelişmektedir. Fas-Türkiye Serbest Ticaret Anlaşması (STA) 1 Ocak 2006'da yürürlüğe girmiştir. Türkiye - Fas ikili ticaretinde, 2019 yılında ticaret hacmi 2,998 milyar dolar, ticaret açığı ise Türkiye lehine 1,617 milyar dolar civarı olmuştur. Türkiye'nin Fas'a ihraç ettiği başlıca ürünler; demir-çelik, tekstil elyafı ve mamulleri, kara ulaşım araçlarıdır. Fas'ın Türkiye'ye ihraç ettiği başlıca ürünler; kara ulaşım araçları, altın, altın kaplama, gümüş ve adi metal, altın kaplama döküntü, organik olmayan kimyasallar, nadir elementlerin bileşikleridir. Fas'ta faaliyet gösteren Türk firması sayısı 160 civarındadır.

Ne var ki, iki ülke ilişkileri siyasi yakınlık, nüfus ve ekonomik performans gibi veriler çerçevesinde değerlendirilmesi gereken potansiyelin çok altında kalmaktadır. Bu noktada, her iki ülkenin uzun yıllar kendi bölgelerine odaklanmaları kadar, Batılı ülkelerin bölge politikaları da etkili olmuştur.

TÜRKİYE - FAS STRATEJİK DİYALOĞU

Akdeniz'in önemli iki ülkesi olarak dünya ticareti ve enerji transferi bakımından stratejik geçiş noktalarını; İstanbul, Çanakkale ve Cebelitarık Boğazlarını kontrol noktasında bulunan Türkiye ile Fas Batı Asya, Orta Doğu ve İslam ülkeleri, Batı dünyası ile ilişkiler bağlamında ekonomik, siyasi jeopolitik ve güvenlik ile ilgili alanlarda ortak çıkarlara sahiptirler.

Karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin dünya çapında giderek derinleştiği günümüzde, ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi zorunluluğu, küresel enerji güvenliğine katkı sağlanması, kaçakçılık ve gittikçe artan terörist faaliyetlere karşı mücadele zorunluluğu gibi faktörler göz önüne alındığında, bu bölgelerde ekonomik, sosyal ve siyasi etkileşimin artırılması, barış ve güvenliğin sağlanması her iki ülkenin çıkarları için gereklidir. Her iki ülke kritik öneme sahip uzun vadeli çıkarların sürdürülebilirliği açısından etkili bir stratejik işbirliği geliştirebilir. Bu noktada olaylara siyasi, ekonomik, diplomatik ve jeostratejik açıdan daha geniş bir perspektif ile bakma ihtiyacı vardır.

Çok boyutlu şekillenen dünya güç sistemi içerisinde Türkiye - Fas ilişkilerinin ideal bir noktaya taşınabilmesi için, yalnızca siyasi ve stratejik temelli değil, her parametrede karşılıklı derinlik oluşturacak bir yapıya doğru yönelmesi gerekir. Bu noktada, 'Türkiye - Fas Stratejik Diyalogu'nun amacı; yeni dönemde Türkiye - Fas ilişkilerindeki fırsatlar ve tamamlayıcılık ilişkisini stratejik bir bakış açısı ile Türkiye ve Fas kamuoyu nezdinde ortaya koymaktır.

Ana Tema

Düşünce Diplomasisi: Yeni Dünya Yeni Ufuklar

Alt Temalar

Yeni Dengeler Yeni Ekonomi

Afro - Avrasya Bölgesinde Çok Boyutlu Yeni Güvenlik Parametreleri

Ekonomik İşbirliği

Ulaşım ve Lojistik

Çok Boyutlu Güvenlik ve Terörle Mücadele

İİT Üyesi Ülkeler İkili ve Çok Taraflı Kapasite İnşası

Kamu Yönetiminde İnovasyon ve Teknoloji Paylaşımı

Akademik ve Kültürel İş Birliği İmkânları

Bölgesel ve Küresel Ortak Perspektifler

Temel Sektörler

TÜRKİYE - FAS STRATEJİK DİYALOĞU

Kamu Diplomasisi, Eğitim ve Dil

Kültür ve Turizm (Ortak Tarih ve Antropoloji)

İnşaat, Müteahhitlik ve Altyapı

Sağlık ve Sağlık Turizmi

Enerji, Petrokimya ve Yatırımlar

Lojistik, Ulaştırma ve Haberleşme

Bankacılık ve Finans

Ekonomi ve Ticaret

Medya ve İletişim

Bilim ve Teknoloji

Marka Şehirler ve Çevre

Savunma ve Uzay Sanayi

ÇALIŞMA VE ETKİNLİKLER (TASLAK)

Yöntem

Tümevarım, Katılımcılık ve Ekonomik Derinleşme

Türkiye - Fas Akil Kişiler Kurulu Toplantıları/Çalışmaları

Kapasite ve Ekosistem Envanteri Oluşturulması

Araştırma Projeleri ve Raporlarının Hazırlanması

Pro-aktif Politika Önerileri Geliştirilmesi

Yuvarlak Masa Toplantıları/Çalıştayları

Çok Taraflı Çalıştaylar/Çalışmalar

Sektör Çalıştayları/Etkinlikleri

Uygulamalı İnteraktif Modellemeler

TÜRKİYE - FAS STRATEJİK DİYALOĞU

Stratejik Raporlar

Sektör çalışmalarının iki ülke karar alıcıları, özel sektörü, medyası ve kamuoyu için stratejik raporlar olarak yayımlanması. Literatür ve hafıza desteği sağlanması.

Medya Konferansları

Diğer Akademik Çalışmalar

Stratejik Rapor, Kitap, Makale, Tez vb. Akademik Çalışmalar